

Czasowa stymulacja rdzenia w leczeniu bólów neuropatycznych.

dr n. med. Marcin Tosik

Klinika Neurochirurgii 10 WSKzP w Bydgoszczy

Warszawa, 2020

**... ból spowodowany uszkodzeniem lub
chorobą somatosensorycznego układu
nerwowego...**

Def. wg IASP 2018r.

Ból związany z dysfunkcją lub uszkodzeniem układu nerwowego obwodowego (ból neuropatyczny obwodowy), ośrodkowego (ból neuropatyczny ośrodkowy) lub układu współczulnego (ból podtrzymywany współczulnie).

Def. wg IASP 1994r.

Ból neuropatyczny

- **częstość występowania: 0,9-17,9% (dane z 2013r. metaanaliza 3826 artykułów)**
- **K : M = 8,0% : 5,7%**
- **>50 r.ż. : <50 r.ż. = 8,9% : 5,6%**

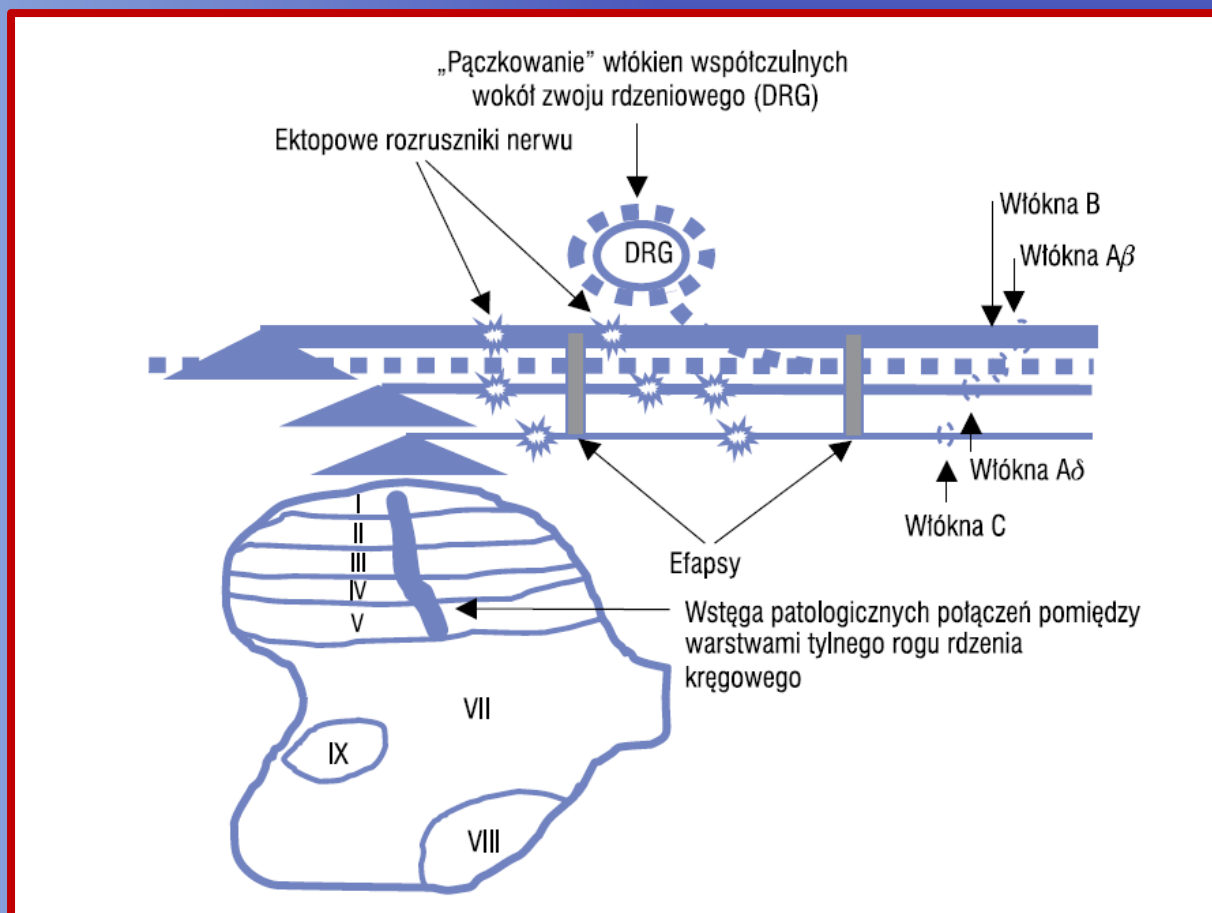

Ból neuropatyczny - charakterystyka

- stały, palący, parzący ból o charakterze dyzestezji
- często ból głęboko zlokalizowany, tępy, kurczowy
- z komponentą napadową o charakterze strzelającym lub przeszywającym, pojawiającą się spontanicznie lub pod wpływem ruchu
- allodynia
- pozostaje pomimo braku obecności szkodliwego bodźca
- w przebiegu polineuropatii, półpaśca, w zespołach uszkodzenia rdzenia kręgowego, w syringomielii, w neuralgii n. trójdzielnego, językowo-gardłowego, w stwardnieniu rozsianym, syringobulbii, zespole wzgórzowym, w uszkodzeniach układu współczulnego (zespół CRPS)

Patomechanizm bólu neuropatycznego

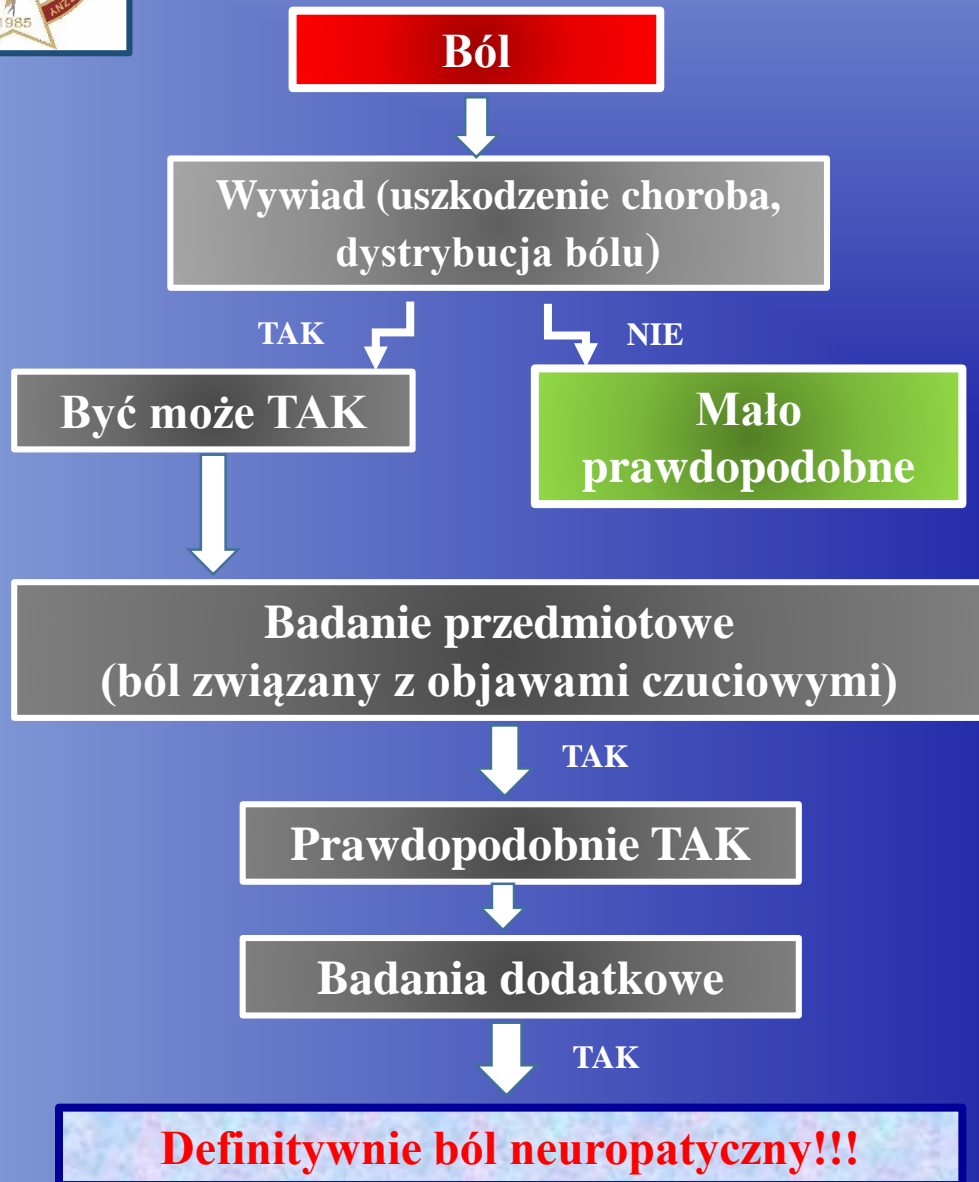

Zmiany w zakresie:

- **czynnościowej neuroplastyczności na poziomie:**
  1. molekularnym
  2. komórkowym
  3. sieci neuronalnej
- **strukturalnej neuroplastyczności na poziomie:**
  1. synaptycznym
  2. sieci neuronalnej
- **liczebności komórek:**
  1. proliferacja mikrogleju i astrocytów
  2. utrata interneuronów hamujących

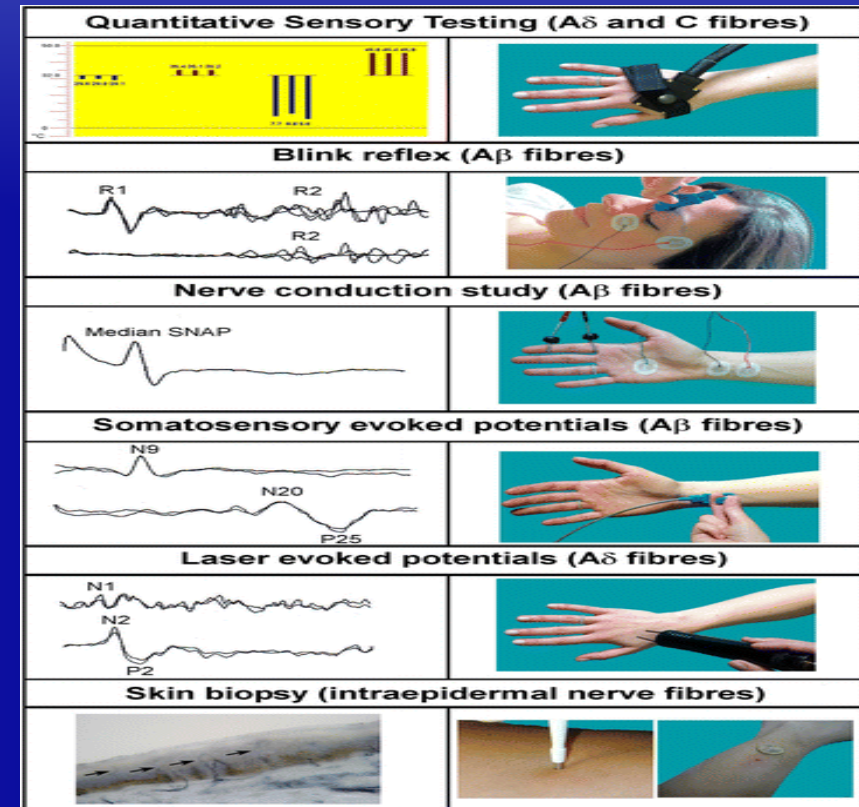

Diagnostyka bólu neuropatycznego

Kwestionariusze:

1. LANSS – Leeds Assessment of Neuropathic Symptoms and Signs
2. DN4 – Douleur Neuropathique en Questions
3. NPQ – Neuropathic Pain Questionnaire
4. PainDETECT Questionnaire
5. IDP – ID Pain
6. NPSI – Neuropathic Pain Symptom Inventory

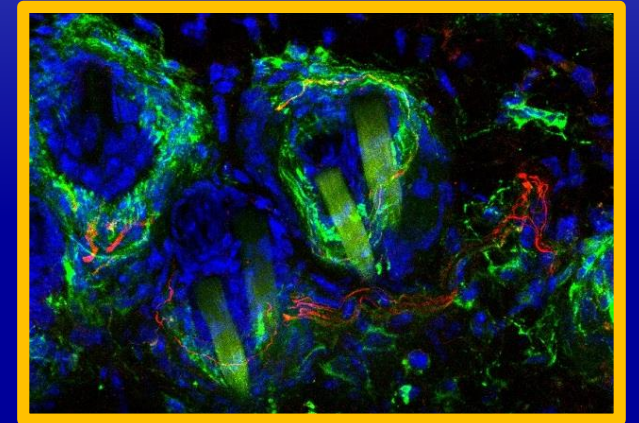

Metody leczenia bólów neuropatycznych

1. nieinwazyjne

- plastry skórne (5% lignokaina)
- farmakoterapia doustna
  - antydepresanty : TCAs (amitryptylina, desipramina, imipramina, doxepin)
SNRIs (duloxetine, venlafaxine)
  - przeciwpadaczkowe (karbamazepina, gabapentyna, tiagabina, topiramát, oxcarbazepina)
  - opioidy (oksykodon, tramadol, fentanyl, morfina)
- przezskórna elektryczna stymulacja nerwów (TENS)
- fototerapia podczerwienią (Heppenstall, Rzym, 2018, eksperyment)

Metody leczenia bólów neuropatycznych

2. inwazyjne:

- neuroablacyjne (rizotomia, DREZotomia, chordotomia, mielotomia)
- neuromodulacyjne:
  - dokanałowa infuzja leków (IIS) (opioidy, **Ziconotide**)
  - stymulacja miejsca bólu
  - stymulacja nerwów obwodowych (PNS)
  - stymulacja DRG
  - stymulacja korzeni krzyżowych
  - stała stymulacja rdzenia (SCS)
  - **czasowa stymulacja rdzenia pulsacyjnymi falami RF (2003r.)**
  - stymulacja kory mózgu (MCS)

Stymulacja pulsacyjnymi falami RF (PRF) – jak to działa???

- wykorzystuje krótkie impulsy prądu wytwarzającego fale wysokiej częstotliwości

Byrd, D. and MacKey, S. (2008) Pulsed Radiofrequency for Chronic Pain. Curr. Pain Headache Rep. 12(1): 37-41.

- zmniejszenie objętości czynnych włókien nocyceptywnych o małej średnicy co blokuje transmisję sygnału bólowego

Byrd, D. and MacKey, S. (2008) Pulsed Radiofrequency for Chronic Pain. Curr. Pain Headache Rep. 12(1): 37-41.

In vitro

...czasowa pulsacyjna stymulacja rdzenia okazała się być mniej neurodestrukcyjna niż ciągła stymulacja z wykorzystaniem wyższej temperatury....

Van Boxem K, Huntoon M, Van Zundert J et al. 'Pulsed radiofrequency: A Review of basic science as applied to the pathophysiology of radicular pain', Regional Anaesthesia and Pain Medicine, Vol. 39 No 2, March-April 2014

In vivo

... wzmożoną ekspresję c-Fos wykryto w rogach grzbietowych 3 godziny po czasowej pulsacyjnej stymulacji rdzenia, czego nie zaobserwowano w przypadku stymulacji ciągłej...

Van Boxem K, Huntoon M, Van Zundert J et al. 'Pulsed radiofrequency: A Review of basic science as applied to the pathophysiology of radicular pain', Regional Anaesthesia and Pain Medicine, Vol. 39 No 2, March-April 2014

Zmiany molekularne po zastosowaniu PRF

- przejściowe uszkodzenie strukturalnej konfiguracji mieliny (A delta włókna)
- przejściowa dezintegracja poprzecznych włókien mielinowych
- obrzęk endoneuralny
- obrzęk perineurium
- przejściowa destrukcja aksoplazmy
- powiększenie endoplazmatycznych zbiorników reticulum i cytoplazmatycznych wakuoli

Wskazania do czasowej stymulacji rdzenia falami pulsacyjnymi RF (PRF)

1. Bóle neuropatyczne kończyn.
2. Bóle korzeniowe w zakresie kończyn nie reagujące na standardowe metody leczenia.
3. Failed Back Surgery Syndrome.
4. Bóle miednicy mniejszej.
5. Orchalgia.
6. Jako wstępna stymulacja przed zastosowaniem stymulacji stałej.

Czasowa pulsacyjna stymulacja rdzenia – czynniki rokownicze

- Wyższa skuteczność PRF u pacjentów:
  1. > 55 r.ż.
  2. pozytywna odpowiedź na wcześniejsze leczenie blokadami
- Gorszy efekt terapeutyczny u pacjentów niepełnosprawnych
- Brak znaczenia rokowniczego: FBSS, kwestionariusz diagnostyczne, poziom stymulacji.
- > 55% dobry efekt terapeutyczny po 6 miesiącach

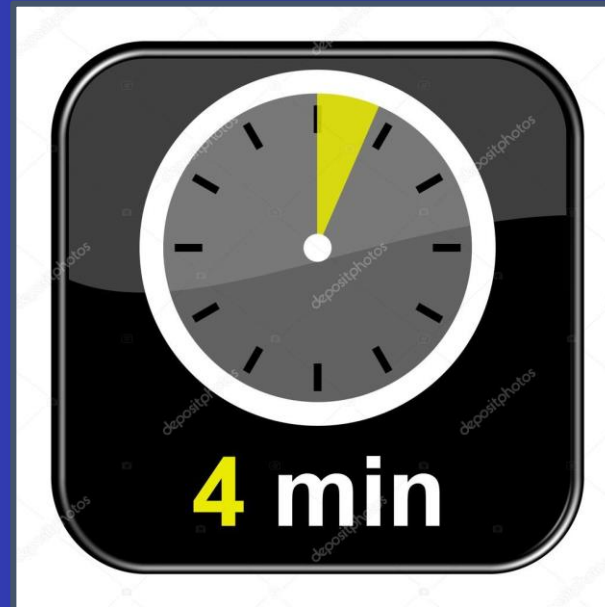
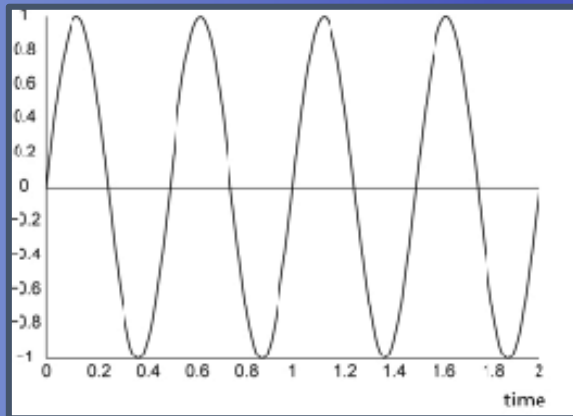

Skutki uboczne czasowej pulsacyjnej stymulacji rdzenia

- obrzęk w miejscu wkłucia igły
- uszkodzenie korzenia
- uszkodzenie worka oponowego i związany z tym płynotok
- krwiak nadtwardówkowy w kanale kręgowym
- niedowład kończyn dolnych
- infekcje w obrębie ośrodkowego układu nerwowego
- hypotensja i zaburzenia rytmu serca

Parametry stymulacji rdzenia PRF

Oprzyrządowanie do czasowej stymulacji rdzenia PRF

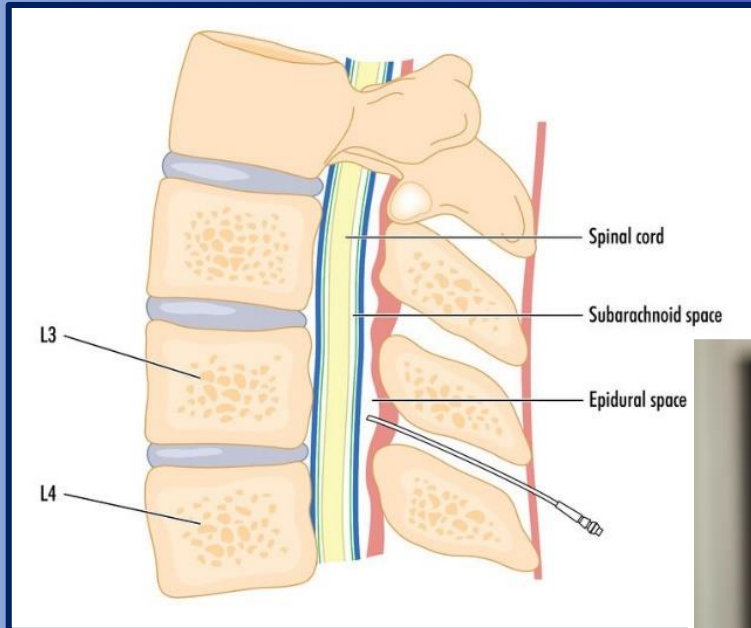
- Elektroda PASHA
- Iгла Touhy
- Fluoroskop
- Generator impulsów

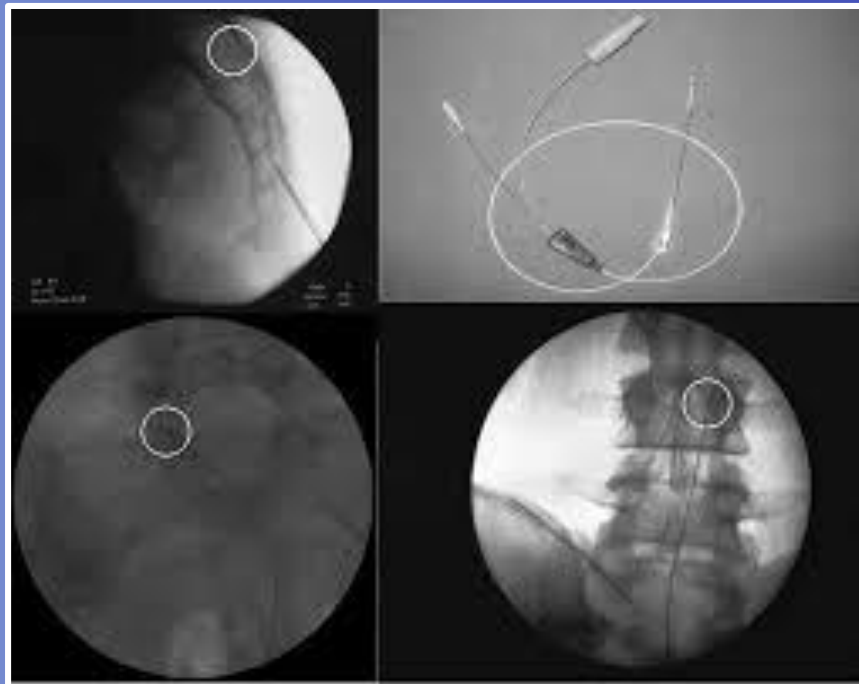

Sposób wykonania czasowej stymulacji rdzenia PRF

Sposób wykonania czasowej stymulacji rdzenia PRF

- końcówka elektrody do wysokości Th9 lub C4
- wielokrotna stymulacja PRF poprzedzona stymulacją toniczną
- czas trwania pojedynczej stymulacji: 4 min.
- ilość możliwych stymulacji: brak górnej granicy

90 minut

Zalety czasowej pulsacyjnej stymulacji rdzenia

- metoda wpisująca się w promowanie procedur krótkoterminowych (czas pobytu do 2 dni)
- stosowana jako kolejny dodatkowy krok terapeutyczny
- metoda małoinwazyjna
- w znieczuleniu miejscowym, mało bolesna
- bez pozostawiania na stałe implantu
- brak trwałych zmian strukturalnych w obszarze stymulowanym
- mała ilość powikłań pooperacyjnych
- stosunkowo długotrwały efekt

Zalety czasowej pulsacyjnej stymulacji rdzenia

- metoda powtarzalna
- rzadsze rozszerzanie się obszaru objętego bólem po ustaniu efektu
- czynnik rokowniczy dla stałej stymulacji rdzenia
- akceptowalny koszt elektrody

Materiał badawczy

- 10 pacjentów w wieku od 30 do 61 lat
- pacjenci poddani wcześniejszemu leczeniu operacyjnemu kręgosłupa L/S z powodu choroby zwyrodnieniowej kręgosłupa L/S lub urazu kręgosłupa L/S
- kryteria włączenia:
  - 1) jednostronny ból neuropatyczny (do jednej kończyny dolnej, jednostronne bóle lędźwiowe, jednostronne bóle jądra).
  - 2) bóle w obrębie miednicy.
  - 3) dotychczasowe nieudane leczenie operacyjne w zakresie kręgosłupa L/S.
  - 4) pełna możliwość współpracy z pacjentem.

Metoda badawcza

Ocena pacjentów w okresie przed- jak i pooperacyjnym:

1. **Kwestionariusz Laitinena.**
2. **Kwestionariusz Revised Oswestry Low Back Pain Disability Scale-wersja polska.**

Wyniki leczenia przy pomocy czasowej stymulacji rdzenia falami pulsacyjnymi RF

- 8 pacjentów zgłaszało poprawę w zakresie odczuwanych dolegliwości bólowych.
- 2 pacjentów nie zaobserwowało żadnej zmiany.
- czas wystąpienia poprawy: 1 – 52 dni.
- efekt terapeutyczny utrzymywał się od 3 do 10 miesięcy .
- 2 pacjentów uzyskało poprawę w 1 dobie po operacji zaś efekt terapeutyczny utrzymywał się 10 miesięcy.

Wyniki leczenia przy pomocy czasowej stymulacji rdzenia falami pulsacyjnymi RF

Kwestionariusz Laitinena

- zakres wartości w okresie przedoperacyjnym : 8 – 16 pkt. (śr. 12,44)
- zakres wartości w okresie 1-2 miesiące po operacji: 1 – 12 pkt. (śr. 7,98)
- średnia wartość uległa zmniejszeniu o 35,95%

Kwestionariusz Oswestry

- punktacja procentowa w okresie przedoperacyjnym : 60 – 96%
- punktacja procentowa w okresie 1-2 miesiące od operacji : 14 – 70%
- średnia punktacja procentowa uległa zmniejszeniu o 32%

Wnioski

1. Czasowa stymulacja rdzenia falami pulsacyjnymi wydaje się być skuteczną metodą, uzupełniającą spektrum możliwości terapeutycznych w walce z bólem.
2. Skuteczność tej metody w przedstawionym materiale badawczym była widoczna w przypadku pacjentów z FBSS w przebiegu choroby zwyrodnieniowej kręgosłupa, zaś w grupie pacjentów pourazowych nie zaobserwowano efektu terapeutycznego.
3. Pojawienie się efektu terapeutycznego w krótkim okresie po wykonaniu czasowej stymulacji daje nadzieję na długotrwały efekt terapeutyczny.

Dziękuję za uwagę

